

26/91 Şems Suresi

1. Dilcilerin tespitine göre “nefs” kelimesi, bir şeyin varlığı, hakikati ve zatı demektir. Felsefecilerin ruh, tasavvufçuların kötülük kaynağı olarak lanse ettikleri anlamlar daha sonraki süreçlerde bu kelimeye yüklenmiştir. Burada “takva ve fücür”, nefsin iki zıt kabiliyetini ifade etmektedir. Günlük dilde “bozulmak, sapmak, karşı gelmek, muhalefet etmek, yalanlamak, suyun kaynaması, coşması ve şafağın sökmesi” (Ragıb, *Müfredat*; İbn Manzur, *Lisanü'l-Arab*; Sarmış, *Rivayet Kültürü*, s. 109-116; 54/Kamer 12) anlamlarına gelen “fücür” kelimesi; “aşırı gitmek, günah işlemek ve iffetsiz olmak” manasında kavramlaşmıştır. İslamî kavramların henüz teşekkül etmeye başladığı bu dönemde ve insanın iyi bir kıvama getirilerek yaratılmasından (fitratın düzenlenmesinden) bahseden bir bağlamda geçen bu iki kelimeyi tarihsel süreçte kavramlaşmış anlamıyla değerlendirmek isabetli gözükmemektedir. Devamındaki ayetlerde de insanın kendini günaha batırması ve ıslah etmesi söz konusu edildiğine göre “fücür” kelimesinin; nesnel kötülükten ziyade “taşkınlık kabiliyeti veya başıboşluk potansiyeli” olarak yorumlanması daha makul gözükmemektedir. “Takvâ” kelimesinin de sakınma, korunma, kendini kontrol etme gibi sorumluluk kabiliyetini ifade ettiği bilinmektedir (68/Kalem 34). Hamdi Yazır da her iki kelimeyi kabiliyet olarak çevirmektedir (*Hak Dini*). Kötülük veya iyiliğin bizzat kendisini insana Allah’ın ilham ettiğini düşünmek Mürcî bir kader anlayışının ürünüdür. Bu da kaderi reddedenlerin iddiasını tersine çevirmekten ibarettir. (Benzeri bir yaklaşım için bkz. Zemahşerî, *Keşşaf*).